

avisstof og bruger både politiske reportager og ledende artikler. Et enkelt sted antyder han, at vægten af dette stof kan være forskelligt i en given situation, idet han skriver, at en trussel om opløsningsvalg ikke gjorde indtryk, »vel sagtens fordi den forekom i en reportage og ikke i en mere officciøs form« (s. 50).

Her savnes en nærmere overvejelse af den videre kildekritiske problematik. Vort kendskab til avisstoffets anvendelighed i historiske undersøgelser er så begrænset, at alle forskere, der i praksis har brugt pressemateriale, har en forpligtelse til at gennemtænke og viderebringe deres erfaringer.

Også i enkelte andre tilfælde sporer man en lidt unuanceret sammenblanding af kilderne uden hensyntagen til deres forskellige repræsentativitet. Det gælder ved omtalen af opløsningsretten og kongemagtens stilling i det parlamentariske spil. Her citerer Kaarsted aktuelt bestemte avisartikler på linie med ytringer fra Poul Andersens og Alf Ross' statsretslige arbejder uden tanke på den forskellige autoritet i disse to typer udsagn (s. 100 ff).

Dette er dog mere en principiel end en reel indvending, fordi Kaarsteds ræsonnementer ikke berøres afgørende af denne manglende hensyntagen til kildernes forskellige vægt. En mere perifer indvending må også gøres over, at det et sted hverken ud fra teksten eller noten lader sig bestemme, om Kaarsted har dokumentation for, at Ole Bjørn Kraft renoncerede på udenrigsministerposten, eller om det er en slutning ud fra omstændighederne (s. 71). På side 120 er det endvidere helt umuligt at se, hvornår det er Thorkild Kristensens synspunkter i 1957, og hvornår det er en senere kronik af Poul Meyer, der refereres.

Denne petitesse-kritik er taget med for at vise, at man skal være smålig for at fremføre indvendinger. Kaar-

steds værk fremtræder som en sluttet og vel afbalanceret helhed, der let afviser den kritiske sonde. Bogen er velskrevet, hist og her med en skjult, men spids polemik, bl. a. mod radikale »historisk og emotionelt prægede synspunkter« (s. 77). De mange gode illustrationer giver sammen med billedteksterne, hvor en del af det mere anekdotiske stof er anbragt, et udmærket supplement til teksten.

H. P. Clausen.

Ole Højrup: Landbokvinden. (Gad, 1964). 278 s. med talrige tegninger af Poul Abrahamsen.

Initiativet til bogens udsendelse er kommet fra landbokvindernes organisationer; emnet er landbokvindens arbejde i og ved huset for 70-100 år siden. I et forord giver organisationernes formænd udtryk for håbet om, at bogen må nå langt ud; går det efter fortjeneste, vil håbet ikke blive gjort til skamme.

Der er først det ydre. Det er en særdeles smuk bog med gode illustrationer, tegnede af bogens tilrettelægger arkitekt Povl Abrahamsen. Det kan vel være af tvivlsom værdi at bruge tegninger i stedet for fotografier, men her, hvor tanken ikke har været, at genstandenes fremstilling og udformning skulle belyses, men derimod deres eksistens og anvendelse forklares, går det udmærket an at bruge tegninger og udnytte de særlige illustrative muligheder, som disse byder på.

Dernæst teksten, som skyldes museumsinspektør Ole Højrup. Han har givet bogen to undertitler; den ene: »Rok og kærne; grovbrød og vadmæl« er lidet oplysende, bedre dækkende er den anden: »En skildring af kvindernes daglige arbejde med at holde hus og skaffe familien føden og klæderne, inden industrialismen satte ind«. Med dette er også sagt, at det er landbokvindens materielle arbejde, der er emnet, mens sider af livet som

forholdet til ægtefælle, til børn (med opdragelse) og til de ældre ikke er omtalt, lige så lidt som det bliver forsøgt at tegne et billede af landbokvindens religion og livsanskuelse eller af hendes påklædning og fritidsglæder. Det, der er taget op, giver imidlertid en central side af landbokvindens tilværelse, og selv om der naturligvis må strejfses ind på de lige nævnte områder, forekommer afgrænsningerne i de enkelte kapitler meget naturlige.

Der begyndes med »kvindens ager«, haven. Her siges lidt om selve havearbejdet (for resten måske vel lidt) og mere om det dyrkede og dets anvendelse. Herfra glider man via humlegården til øl og brændevin samt honning og mjød. Efter dette kommer dyrene med mælken, smørret og ostene og dernæst slagtningen og fremstillingen af kødmat. Fra kødmat går fremstillingen over bagværk og dagens måltider, hvorefter der sluttes af med uld, linned- og strikkevarer samt vævning.

Kildematerialet er det store antal beretninger, som er indsamlet af Nationalmuseet suppleret med og støttet af bevarede genstande. Som i al kulturhistorie af den art foretages der vel af og til noget dristige generaliseringer, men det skal samtidigt siges, at forfatteren i øvrigt klart søger at fastslå de forskellige leveformers og skikkes geografiske afgrænsning; i hvert fald på en ikke-etnolog kan denne trang til at trække grænser i øvrigt let havne i det mindre ophøjede, som når det med et suk siges, at der endnu er indsamlet »for få beskrivelser til at kunne trække skellet mellem grød som for- eller efterret mere præcist«. Mere væsentligt er imidlertid, at der ikke trækkes sociale grænser. Det siges i indledningen, at der sigtes til den mellemstore gård; men trods dette forbehold ville det ikke have været urimeligt at markere forskellene både opad og nedad, selv om grænserne vil være flydende.

Det er en velskrevet bog med gode oplysninger. En del har været kendt; men det viser sig tydeligt, at et standardværk som dette har været påkrævet; historikere arbejdende på vidt forskellige felter i forskning og undervisning vil ofte få brug for at søge til bogen. Teksten fortjente i øvrigt en endnu større spredning ved at komme som billigbog.

Vagn Dybdahl.

H. Hvenegaard Lassen: De danske folkebibliotekers historie 1876-1940. (Dansk Bibliografisk Kontor, 1962). 353 s.

1876 var det år, da man i Amerika lagde grunden til den organisation og teknik, der gjorde U. S. A. til verdens førende biblioteksland. I Danmark var det det år, da det Raben-Levetauske Fond påbegyndte det årlige tilskud til folkebibliotekerne, som siden gav stødet til indførelse af stats-tilskud. Det er motiveringen for, at fhv. overbibliotekar i Odense H. Hvenegaard Lassen begynder sin bibliotekshistorie i dette år. Men hvordan han har båret sig ad med at begynde eller i øvrigt skrive bogen uden med et ord at nævne Helge Niensens værdifulde værk fra 1960: »Folkebibliotekernes Forgængere« synes en gåde. Om det så er Landhusholdningsselskabets indsats, der spiller en hovedrolle hos Nielsen, så citeres den efter Hertels Det kgl. danske Landhusholdnings Historie fra 1919-20.

Til gengæld har Hvenegaard Lassen nok ramt Biblioteksforeningens oprindelige hensigt bedre end Helge Nielsen. Hans bog er en oversigt, der punkt for punkt redegør for udvikling og begivenheder inden for det emne, der har været hans opgave, og i hovedsagen kun inden for det. Den kommer herved til at savne tidsbaggrund – og dermed også interesse uden for fagkredse. Det er synd for det gode stof; men det må på den an-